

जयंतीची कथा

(आस्वाद आनी समिक्षा)

संकलन आनी संपादन
अवधूत आमोणकार

राजाई प्रकाशन

जयंतीची कथा
(आस्वाद आनी समिक्षा)

संकलन आनी संपादन:
अवधूत आमोणकार

प्रकाशन क्र. 5

पयली आवृत्ती : 2006

© राजाई प्रकाशन
आमोणें, केपें, गोंय - 403 705

छापपी :
रूतू ऑफसेट,
वळवय, फोंडें, गोंय

मुखचित्र :
गौरीश त्रेणेंकार

अक्षरजुळवणी :
ज्योती गांवकार

प्रकाशक :
अवधूत आमोणकार,
राजाई प्रकाशन,
आमोणें, केपें, गोंय - 403 705

मोल : रू. 125/-

JAYANTICHI KATHA
(A critical appraisal)

Compiled & Edited by :
Avadhut Amonkar

Publication No. 5

First Edition: 2006

© Rajae Prakashan
Amona, Kepem, Goa - 403 705

Printer :
Rutu Offset
Volvoi, Ponda, Goa.

Cover :
Gaurish Vernekar

Typesetting :
Jyoti Gaonkar

Publisher :
Avadhut Amonkar,
Rajae Prakashan,
Amona, Kepem, Goa - 403 705

Price : Rs. 125/-

‘अथांगा’चो थाव घेतना

डॉ. बाळकृष्णजी कानोळकार

‘अथांग’ हो जयंती नायक हांचो दुसरो कथाझेलो. तांचो पयलो झेलो ‘गर्जन’. ‘गर्जना’ उपरांत बारा वर्सांनी हो दुसरो झेलो प्रकाशीत जाला. मदल्या बारा वर्सांच्या काळांत तांणी बरयल्ल्या कथांतल्यान वेंचीक कथा घेवन हो झेलो गुंथला. झेल्यांत वट्ट सतरा कथा आसात. सुमार देडशें पानांचो तांचो विस्तार. तांचे भितर कांय मोटव्यो जाल्यार कांय दिर्घतायेकडेन पावलां मारपी कथाय आसपाविल्ल्यो पळोवंक मेळटात. तरी, ह्यो सगळ्यो कथा ‘लघुकथें’ तूंच मोडटात. पूण खऱ्यांनीच त्यो सगळ्यो ‘लघुकथा’ आसात व्हय, असो प्रस्न ह्या झेल्यांतल्यो कांय कथा वाचिना फुडें म्हजे सामकार उबो जालो. चडश्यो कथा परतून वाचून काडल्यो आनी हांव चक्रावलों. आशय म्हळ्यार कथेचो प्राण. पूण ताका फावशी ‘कूड’ ना असोच कांयसो प्रकार ह्या कथांचे बाबतींत जाल्लो जाणवलो. दुसरी एक गजाल जाणवली - जयंतीबायची लिखणी कथेपरस नवलकथेक अदीक अनुकूल आसा. हांव सल्लो दिना. पूण जयंतीबायन मुजरत नवलकथा बरोवपाचो यत्न करून पळोवचो अशें म्हाका सांगन दिसता. ह्या झेल्यांतल्यो ‘बसवो’, ‘अंवसर’, ‘रमा’, ‘काणी सिंद्रेलाची’ बी पांच-सात कथा सोडल्यार बाकीचे बरपावळीक कथा म्हणप समा जायतशें दिसना.

जयंतीबायच्या ह्या झेल्याविशीं आतांमेरेन म्हळ्यार, गेल्ल्या स-सात म्हयन्यांभितर जायते जाण खूब कितें उलयतात आनी तशेंच जायतें बरोवनूय आयलां. पूण ह्या सगळ्याचेर 'लोकवेद संशोधक' म्हण जयंतीबायन जोडिल्ले नामनेची सया आसा. एके समर्थ कथालेखिकेन बरयल्ल्यो कथा म्हूण ह्या कथांची मोलावणी जावंक जाय आशिल्ली. ती जाल्ली पळोवपाक मेळना. तसो एक सुपुल्लो यत्न ह्या नियाळावरवीं करचो थारायलां. हांगा लेखिकेक उणें लेखपाचो निखालूस विचार ना. ह्या झेल्यांतल्यो कथा 'कथा' म्हण खंय उण्यो पडटात तें दाखोवपाचो हो यत्न. देखून कथा ह्या साहित्य प्रकारा विशींची गरजेपुरती चर्चा पयलीं करून ताच्या उजवाडांत ह्या कथाझेल्यांतल्या कथांची नियाळणीं आनी मोलावणी करप समा जातलें अशें दिसता.

साहित्याचो अणभव घेवपाचे प्रक्रियेंतूच एके तरेन साहित्य प्रकाराची जाणविकाय लिपिल्ली आसता अशें म्हणूं येता. खंयचीय साहित्यकृती आमी वाचतात तेन्ना ती एके विशिश्ट जातीची म्हळ्यार कथा, नवलकथा, नाटक वो कविता म्हणूनच आमी वाचतात. कविता झेलो घेवन तांतल्यो कविता आमी नवलकथा म्हण वाचिनात वा नवलकथा नाटक म्हण वाचिनात. हाचो अर्थ, खंयचेय एकाद्रे साहित्यकृतीचें वाचन करचे पयलींच साबार साहित्यप्रकारांविशींची जाणविकाय, तांचें रूपडें, तांचे निजाचे अशे संकेत, तंत्र हांचे विशीं सादारणपणान वाचप्याक जाण आसता. ह्या गिनान्याच्या आदारान कळटां नकळटां ताचे मतींत वाचपाक घेतिल्ले ते साहित्यकृती विशीं कांय अपेक्षा लेगीत निर्माण जाल्ल्यो आसतात. वाचनांतल्यान ह्यो अपेक्षा सफळ जाल्यो नात जाल्यार ते साहित्यकृतींत कितें तरी उणें आसा अशें निश्चित म्हणूं येता. 'अथांगा' विशीं म्हाका एक वाचक म्हण असोच अणभव आयलो. ताचें कारण कितें, ताचो हो सोद. ताचो थाव घेवपाचो यत्न.

कांय जाणांच्या मतान दर एक साहित्यकृती 'अनन्यसाधारण' आसता. पूण अशें मानप समा न्हय. कित्याक, अशें मानलें जाल्यार साहित्याचें वर्गीकरण वो साहित्यकृतीची तुळा संभव जायना. आनी तिचे मोलावणेच्या कार्यांत विघ्न येता. दर एके साहित्यकृतीक निजाचें अशें 'स्व'त्व आसता, म्हळ्यार तिगेले खाशेले, निजाचे गुणधर्म आसतात. हातूंत तिगेल्या खाशेल्या रूपबंधाचो, रूपड्याचो आसपाव जाता. तेच भशेन तिचे भितर कांय रासवळ गुणधर्म लेगीत आसतात. हे

रासवळ गुणधर्म म्हळ्यार जातित्व (Genre). दर एका साहित्यप्रकाराचो एक संकेतव्यूह, एक संकेत वळेरी आसता. ही संकेत वळेरी ते साहित्यकृतीक विशिष्टत्व', खाशेलेंपण जोडून दिता. म्हळ्यार ही संकेत वळेरी ते विशिष्ट साहित्यकृतींतल्यान प्रगट जायत आसता. हे संकेत वळेरेचे वो रासवळ गुणधर्माचे फाटभुयेंचेर ते ते साहित्यकृतीचें 'विशेशत्व' - खाशेलेपण / नीजपण प्रगट जातना पळोवंक मेळटा आनी देखुनूच साहित्याचें वर्गीकरण करप आनी मोलावणेच्या कार्यांत ताचो आदार घेवप भोव गरजेचें आनी नितकारी थारता.

कथात्म, भावकाव्यात्म आनी नाट्यात्म हे लळीत साहित्याचे तीन मुखेल वर्ग अशें मानतात. साहित्य लेगीत एक लळीत कलाच. 'सर्जक अनुकृतिशीळताय' हें लळीत कलांचें व्यवच्छेदक लक्षण म्हण 'ऑरिस्टॉटलान' सांगलां. साहित्य हें अनुकृतिचें माध्यम. ह्या माध्यमाक लागूनच साहित्यकला ही लळीत कलां परस वेगळी थारता, अशें ताणें म्हळां. निवेदनाच्या आदारान अनुकृती करप हें म्हाकाव्याचें लक्षण अशें तो सांगता. म्हाकाव्य कथात्म साहित्याचो एक प्रकार. हाचो अर्थ, निवेदनात्मता वो कथनात्मता हे कथात्म साहित्याचें एक व्यवच्छेदक खाशेलपण. नवलकथा, कथा हे कथनात्मताप्रधान साहित्यप्रकार आशिल्ल्यान ते कथात्म साहित्याचे प्रकार थारतात. आनी ते विशी कोणाचेंच दुमत ना.

कथा हो एक साहित्यप्रकार. तो गद्यांत आसूं येता तसो पद्यांतूय आसूं येता. कथा म्हळ्यार कितें, ह्या प्रस्नाचेर जायत्या श्रेश्ट कथाकारांनी आनी साबार साहित्यविमर्शकांनी आतां मेरेन बरोवन दवरलां. त्या सगळ्या बरप्यांच्या हे विशींच्या मतांचो आपरोस काडलो जाल्यार अशें म्हणूं येता, की 'कथे' विशींची संकल्पना काळाबराबर बदलत आयल्या. अमेरिकेचो म्हालगडो कथाकार 'एडगर अॅलन पो' हांणी 1842 वर्सा कथेच्या स्वरूपलक्षणांची पयली-वयली मांडणी केली आनी तेन्ना सावन तिचे तत्वचर्चेक प्रारंभ जालो. ते उपरांत स्वतंत्रपणान तत्वचर्चेच्या आदारान कथेची संकल्पना विसकटावन दाखोवपाचो प्रयत्न 'ब्रँड मॅथ्यूज' हाणें The Philosophy of the Short Story ह्या आपल्या निबंदा वरवीं (1901) केलो. ह्या मळावेलें हें फुडलें पावल. तें पयलीं म्हालगडो कथाकार 'चॅकोव्ह' हाणें हे विशीं भासाभास करतना म्हळां (1889, "रंगमाचयेप्रमाण कथेक लेगीत निजाचें कलासंकेत आसात." मराठी भाशेंतले एक नामनेचे कथाकार आनी कथा-आलोचक 'प्रा. ना. सी. फडके' हांणी पोन मांडिल्ले संकल्पनेच्या आदारान एक

कथा संकल्पना मांडल्या. तातूंत ते म्हणटात, “उण्यांत उणीं पात्रां आनी उण्यांत उणे प्रसंग उपकारावन थोड्या वेळा भितर परिणामकाराक रितीन सांगिल्ली वा आयकुप्यांच्या मनाचेर एकूच छाप घालपी हकीगत म्हळ्यार लघुकथा. ” तांणी केल्ले ‘कथे’ ची ही व्याख्या बारीकसाणेन नियाळून पळयल्यार कथेच्या साबार आंगांच्या सांगातान तिच्या मुळाव्या दोन रूपगुणांचो दिश्टावो जाले बगर रावना. हे दोन गूण म्हळ्यार ‘हकीगत’ आनी ती सांगपाची ‘रीत’. खरेपणानशी ‘कथा’ ह्या साहित्य प्रकाराच्या गाड्याचीं हीं दोन चक्रां. आनी ताची धुरा म्हळ्यार ‘कथ्य’. कथ्य म्हळ्यार निखळ हकीगत न्हय. कथा सांगप्यान आपले खाशेले नदरेंतल्यान सांगिल्ली हकीगत म्हळ्यार ‘कथ्य’.

कथेंत ‘कथ्य’ आनी तें सांगपाची ‘रीत’ ह्यो दोन गजाली सगळ्यांत म्हत्वाच्यो. ते बगर त्या सांगपाक परिणामकारकता येना. तशेंच, रंगरूपय प्राप्त जायना. लळीत कलेच्यो ह्यो आदिशक्ती. ‘कथ्य’ हो प्राण जाल्यार ‘रीत’ ही कूड. हो प्राण धारण करपी हे कुडीचीं पंचेंद्रियां म्हळ्यार कथानक, पात्र, वातावरण, निवेदन आनी भास.

कथात्म साहित्यकृतिची संहिता (text) विंगड विंगड निवेदन प्रकारां वरवीं भाशेच्या माध्यमांतल्यान आकाराक येता. कथानक, पात्र, वातावरण हीं आंगां तातुंतल्यान प्रगट जातात आनी ह्या सगळ्यांतल्यान एकात्मपणान कथात्म साहित्यकृतींतल्या अनुभवार्थाची वो कथार्थाची निर्मणी जाता. हें सूत्ररूपान सांगूं येता : अनुभवार्थ, आशयसूत्र, कथानक, पात्र, वातावरण, निवेदन आनी भास अशीं घटकांगां मेळून कथात्म साहित्यकृतिची समेष्टी सिद्ध जाता.

कथन, वर्णन, भाश्य आनी संवाद हीं निवेदनाचीं चार आंगां. कथानक म्हळ्यार निखळ काणी (story) न्हय. कथानक म्हळ्यार plot. संघटनतत्वांक धरून काणयेच्या आंगांची केल्ली मांडणी. ‘काणी’ (story) आनी कथानक (plot) हांचेमदल्या स्वरूपभेदाची सगळ्यांत पयली मांडणी ई.एम्.फॉस्टर हांणी केली. ते खातीर तांणी संघटनतत्व हें सूत्र आपणायलें. घडणुकांची संघटना करचे कार्यांत फकत ‘काळानुक्रम’ (chronology) हें एकूच तत्व आपणायलें जाल्यार ते तरेचे रचनेक ‘काणी’ म्हणची आनी घडणुकांचे गुंफणेंत ‘काळानुक्रमा’च्या सांगातान जर कार्यकारणभावाचें सूत्र सक्रीय आसत तर ताका ‘कथानक’ म्हणचें अशें ते सांगतात. कथानक म्हळ्या कथ्य न्हय, तर कथ्य साकार करपी तें कथेचें

एक आंग.

‘कथा’ ह्या साहित्यप्रकाराविशींचे हे अल्प तत्वचर्चे उपरांत ताच्या उजवाडांत आतां जयंती नायक हांच्या ‘अथांग’ कथा झेल्यांतल्या कथांचो सुवाद घेवं येता.

‘अथांगां’तल्या कथांचे कांय वांटे घालून ते विशींची भासाभास करप सोपें जातलें. ह्या झेल्यांतल्या कथांचेर उडटी नदर मारीत जाल्यार एक गजाल सट्ट करून मतींत येता, ती म्हळ्यार तातुंतल्यो साबार कथा अस्तुरी-केंद्री आसात. दोन-तीन कथांचो हाका आडवाद आसूं येता. जयंती नायक हांचे अस्तुरी स्वतंत्रतायेविशींचे विचारसरणीचो हो प्रभाव आसूं येता. पूण हाका लागून लेगीत कांय कथांचें ‘कथापण’ इबाडून वता. देखीक ‘शारदाम्मा’ ही कथा. खोलायेन अभ्यासल्यार हांव कितें म्हण्टा ताचो उमज अभ्यासकाक जांव येता. हे कथेचे धारेंत गरजे भायर अस्तुरी स्वातंत्र्याविशींची घोषणावजा कांय विधानां आयल्यांत. ताका लागून आनी कथेचे मांडावळीक लागून कथेचो ‘प्राण’ बळिश्ट कुडी विणें हुमकळटा, अशें जाणवता. ‘आसाडी’ ही झेल्यांतली सुरवेचीच कथा बरी आसा. पूण थंयूय हो दोश उण्या-अदीक प्रमाणांत पळोवंक मेळटा. ही कथा एके आवयची. पूण तिचे सुरवेचो अर्दोअदीक व्याप पळयल्यार तिका खंयचे दिकेन वचचें आसा वा ती खंयचे दिकेन वचची हाचे विशीं कथा आनी लेखिकाय भानार आशिल्लीं दिसनात. ‘पानवळ’ हे कथेची वीण लेगीत विसविशीत जाल्या. ‘सपन’, ‘भागरत’, ‘मुमताज’ ह्या कथांविशीं लेगीत चिरेबंद बांदावळीचो उणाव दिसून येता. ‘फिलमीनमाना’, ‘भाकीत’, ‘चित्रा’, ‘रमा’, ह्यो कथा मॅलोड्रॅमॅटिक जाल्ल्यान प्रभावहीन वा प्रभावदुबळ्यो जाल्यात. रचनातंत्राच्या उणेपणाक लागून आनी ‘भाशे’ सारकेल्या कथेच्या घटकाचे तांकिच्या अभावाक लागून अशें जालां. केन्ना केन्ना बरी भास बरे कथेक मारक थारता हे विशींची देख ह्या कथांतल्यान पळोवपाक मेळटा. भाशेच्या भोंवऱ्यांत लेखक वा लेखिका फसले उपरांत कथेचें कितें जांव येता ताच्यो ह्यो देखी.

‘भेट’ आनी ‘ती’ ह्यो दोन कथा मात Ghost Story सारक्या वातावरणाच्यो कथा. लेखिकेची लिखणी हांगा चंवरून येता आनी कथेचो परिणाम वाडोवंक ताका लागून मजत जाता. प्रतिकात्मकतेंतल्यान जीवनभाश्य करूंक पळोवपी अश्यो ह्यो कथा. असले तरेच्या कथांनी रचणुके खातीर तकलीफोड व्हडा प्रमाणांत करची पडना. ही कथा व्हडश्या प्रमाणांत chronological म्हळ्यार घडणुकांच्या

इतिहासीक क्रमाक अनुसरपी आसता. आनी तशें पळोवंक गेल्यार रचप्याचो कस हे तरेच्या कथालेखना वरवीं लागना. अशे तरेचे कथेंत 'कथानक' नासता, तर 'गोष्ट' वा 'काणी' आसता आनी ताका लागून 'कथा' म्हणप अतिताय जांव येता.

ह्या झेल्यांतल्यो 'बाळसटी', 'अंवर', 'बसवो' आनी 'काणी सिंद्रेलाची' ह्यो कांय बऱ्यो कथा जांव येत. तातूंत 'काणी सिंद्रेलाची' ह्या झेल्यांतली सगळ्यांत बरी कथा. कोंकणी कथेच्या वाटारांत आनी इतिहासांत लेगीत तिका सुवात आसा अशें म्हणूं येता. ही कथेवरवीं एक गजाल सिध्द जाता, ती म्हळ्यार लिखणी seriously हातांत घेतल्यार जयंतीबाय बऱ्यांतली बरी कथा बरोवंक शकता. 'अंवर', 'बसवो' बी कथा ताका बऱ्यो जमल्यांत. तरी लेगीत तंत्राच्या उणेपणाक लागून तांचो कस उणो जाला. ह्या कथांचें seriously पुनर्लेखन जालें जाल्यार तांकां चौवीस कॅरेटचो कस लागूं येता. सद्याक त्यो बावीस कॅरेटाचेर आसात.

पात्रचित्रणाचे नदरेंतल्यान पळोवंक गेल्यार ह्या झेल्यांतल्यो दोन वांटे कथा अस्तुरीप्रधान आसून लेगीत तातुंतल्यान ठसठसशीतपणान जिवी तट्टटीत 'व्यक्ति' वाचप्यांमुखार येना. आडवाद फकत सिंद्रेलाचो. बाकीचीं व्यक्तिचित्रणां 'चितारपां' जाल्यांत. 'भुमिका' न्हय. तांकां दोनूच dimensions लाभल्यांत. तीन dimensions न्हय. देखून तीं कागदारूच उरतात. तीं जिवी जावन, उठून वाचप्यांकडेन संवाद साधिनात.

एके मयदि मेरेन 'भागरत' कथेंतलें 'भागरती'चें पात्रचित्रण बेस बरें साधलां. पूण रचणुकेंतल्या उणेपणाक लागून तें निवेदनाच्या पांवड्याचेरूच तिश्टत उरिल्लें दिसता.

'निवेदन' आनी 'भास' हे विशिंचो जाणीवपूर्वक वापर केल्लो आडवादानूच पळोवंक मेळटा. परतून हांगां 'सिंद्रेला' कडेनूच बोट दाखोवचें पडटा. 'निवेदन' वा 'कथन' म्हळ्यार फकत 'सांगप' न्हय. तातूंत 'कथ्य' आसूंक जाय. आनी साबार कथांनी, कांय बऱ्यो कथा सोडल्यो जाल्यार, हाचोच उणाव आसा हें जाणवता. कथेची भास म्हळ्यार 'व्याकरणी भास' न्हय, हाची जतनाय कथालेखकान पावला पावलाक म्हळ्यार उतरा उतराक घेवची पडटा. हाचें कारण म्हळ्यार ती भास ते कथेंतल्या 'कथ्या'ची वाहक आसता. देखीक, पेट्रोल आनी

डिझेल दोनूय गाडयो चलोवपाक वापरतात. पूण पेट्रोलार चलपी गाडी डिझेलार चलना आनी डिझेलाचे गाडयेक पेट्रोल चलना. तेच प्रमाण दर एके कथेची रचणूक मतींत घेवन मागीरूच फावो ते भाशेचो वापर करचो पडटा तरच 'कथा' चलता. ना जाल्यार पांगुळगाडयेच्या वॉकरान - आदारान आवय भुरग्याक चलयता तीच तरा कथाकार, कथा आनी कथेचे भाशेची जाता.

एक गजाल ह्या झेल्यांतल्या कथांतल्यान पळोवंक मेळटा, ती म्हळ्यार, जायत्या कथांचेर लेखिकेचे जिणेची आनी तातुंतूय लोकवेदाचे अभ्यासिकेच्या अणभवांची सया पडल्या. 'आसाडी', 'अंवर', 'बसवो' ह्यो हाच्यो कांय ठळक देखी.

जायते फावटीं कथाकार वा कलाकार, म्हळ्यार सर्जक आपूण कितें तरी क्रांतिकारक करतां अशें दाखोवन दिवपाच्या हावेसाक लागून आपले निर्मणे मदें कांय 'नाटकां' करता. ताका लागून ते निर्मणेक एक 'भडक' रूप वा रंग फावो जाता. लोकांक, कांय लोकांक तें आवडटाय बी आसूं येता. पूण रसिकांक आवडना कारण अशीं 'नाटकां' जायते फावटीं 'रसविघ्न' निर्माण करतात. कलाकृतीची तशी मागणी आसत जाल्यार गजाल वेगळी. ती समजू येता. आनी कलाकृतीची तशी मागणी पुराय केल्ल्यान 'रसविघ्न' बदला 'रसपरिपोष' जाता आनी ते कलाकृतीची रसवत्ता वाडटा हे सत. पूण हे बाबतींत 'विवेक' आसचो पडटा. विवेक-सुटलो जाल्यार ते कलाकृतीचो कपाळमोक्षय जांव येता. अश्लीलतायेचो प्रस्न हीय अशीच एक गजाल. तिचे विशीं व्हड व्हड साहित्यिकांची दिशाभूल जाल्ल्यान ते पाघळ्ळ्यात आनी व्हांवत गेल्यात. पूण कांय जाणांनी 'विवेक' जागो दवरून तिचो आलाशिरो घेवन आपणालें साहित्य अज्रंवर केल्ल्याच्योय देखी आमकां पळोवंक मेळटात. सांगपाची गजाल म्हळ्यार, जयंतीबायन 'विवेकहीन' अशे कांय देखाव आनी कांय वर्णनां आपल्या कांय कथांतल्यान शिवरल्यात. देखीक, 'सपन' ही कथा पळोवची. 'भडक' भास वापरल्यार आनी तशेच देखाव उबारले जाल्यार कथा चड परिणामकारक जाता अशे तरेचो अपसमजय अशे तरेचे करणेच्या मुळसांत आसूं येता. पूण तो खरो न्हय. हांगा एके इंग्लेज म्हणणेचो उगडास करून दीन सो दिसता. ती म्हळ्यार, 'सीझरची बायल पतिव्रता आसूंक जाय, पूण ती तशी आशिल्ल्याचें दिसूंकूय जाय.'

जायते फावटीं पुस्तकाच्या कवरावेलें चित्र बरें आसता. तें व्हड चित्रकारानय

काडिल्लें आसूं येता. पूण तें 'खरें' आसताच अशें न्हय. 'खरें' म्हळ्यार साहित्यकृतिच्या आशयाक वा कथ्याक वा टायटलाक अनुसरपी. बाब श्रीधर कामत बांबोळकार हे गोंयचे नामनेचे चित्रकार. आजवेर तांणी खूब नामना जोडल्या. जायत्या पुस्तकांचीं मुखचित्रां रंगयल्यांत. चित्रकार म्हण ते व्हड आसात हे विशीं दुबाव ना. 'अथांग' ह्या झेल्याखातीरचें तांचें सप्तरंगी चित्र सुंदर आसा पूण तें 'सुयोग्य' ना अशें स्पश्टपणान सांगनशें दिसता. 'मुखचित्रा' मदें माधम्य बदलता, 'आशय' न्हय; हाचो विसर पडूं नये. 'मुखचित्र' चितारपी कलाकाराक साहित्याचोय अभ्यास आसचो पडटा. तेन्नाच तें 'मुखचित्र' थारता आनी 'रसिकत्व' जागें करता.

(जाग, ऑगस्ट - 2002 ह्या अंकांत उजवाडाक आयलां.)

□